

[Udenrigsministeren]

at nære tvivl om Sydafrikas motiver til aftalens indgåelse og med hensyn til Sydafrikas vilje til at efterleve den. Det må dog med i billedet, at Sydafrika gentagne gange med styrke offentligt har bekræftet sin forpligtelse på aftalen og i den seneste tid også i handling har søgt at bevise, at man virkelig ønsker, at aftalen skal komme til at fungere.

Hvad angår Moçambiques holdning, har præsident Machel hidtil accepteret de sydafrikanske forsikringer om, at man ikke længere støtter Renamo, men den moçambiquiske ledelse er på den anden side næppe overbevist om, at Sydafrika ikke kan gøre mere for at stoppe støtten fra anden side til oprørerne.

Regeringen deler denne tvivl. Sydafrikas holdning kunne meget vel være udslag af den klassiske sydafrikanske destabiliseringspolitik, snarere end motiveret af noget oprigtigt ønske om en dialog med nabolandene.

På den anden side har regeringen også stærkt følt behovet for at støtte præsident Machel. Regeringen fandt det derfor nyttigt, at de 10 EF-udenrigsministre i en offentlig erklæring fra EPS-udenrigsministermødet i Rom den 13. februar i år bekræftede nødvendigheden af, at Nkomatiaftalen efterleves efter bogstaven med henblik på at øge sikkerheden og stabiliteten i området. EF-erklæringen blev meget vel modtaget i Moçambique. Sydafrika bekræftede sin forpligtelse på Nkomatiaftalen og stillede i udsigt, at man var rede til at sætte meget ind på at forhindre indblanding i Moçambique fra sydafrikansk territorium.

Den tredje problemkreds, jeg nævnte, er den interne situation i Sydafrika.

Den nye sydafrikanske forfatning, som trådte i kraft i september 1984, har som angiveligt mål en ganske vist meget begrænset inddragelse af landets farvede og asiatiske mindretal i den politiske beslutningsproces. Derimod åbner forfatningen ingen muligheder for, at Sydafrikas sorte flertal kan få nogen indflydelse på landets og sin egen fremtid.

Den nye forfatning blev mødt med udbredt modstand, ikke blot fra det sorte flertal, men også fra de farvede og asiatiske sydafrikanere, som ved at boykotte valgene til de nye separate parlamentskamre for disse befolkningsgrupper viste, at de solidariserede sig med det sorte flertals forhåbninger. De

omfattende uroligheder i forbindelse med valget blev slået hårdt ned af de sydafrikanske myndigheder.

Da de voldsomme begivenheder i forbindelse med valget var kommet lidt på afstand og den sydafrikanske regering havde haft tid til eftertanke, sås der tegn på en voksende erkendelse langt ind i regeringskredse af behovet for andet end blot overfladiske reformer. Omfanget og rækkevidden af modstanden kom utvivlsomt som et chok for den sydafrikanske regering, hvilket måske også kan have styrket de reformvenlige kræfter.

En anden medvirkende årsag kan være den voksende offentlige opmærksomhed i USA omkring forholdene i Sydafrika. Kravet om en hårdere amerikansk linje over for Sydafrika lyder stadig stærkere fra brede kredse i USA, kredse, der rækker langt ind i det republikanske parti, og selv om der ikke for nærværende er tegn på, at den amerikanske administration overvejer at opgive sin såkaldte konstruktive engagementspolitik, er der næppe tvivl om, at disse nye signaler fra den brede amerikanske offentlighed har øget den sydafrikanske regerings bekymring med hensyn til fremtiden og måske også styrket de kræfter, der virker for reformer i landet.

Der er således mange tegn, der peger i retning af reformer, men de har endnu ikke udmøntet sig i konkrete forslag herom. Ganske vist omtalte præsident Botha i sin tale ved åbningen af det sydafrikanske parlament den 25. januar i år i nogle – i hvert fald for Sydafrika – usædvanlig åbenhjertige vendinger spørgsmålet om nødvendigheden af forandringer i landet. Præsidenten tilkendegav en vilje til at fjerne nogle af de mest anstødelige sider af apartheidsystemet og til at udvide den sorte flertalsbefolknings adgang til at deltage i rådslagninger.

Præsidentens tale indeholdt imidlertid ikke noget tilsagn om, at regeringen også følte sig forpligtet eller tilskyndet til at give det sorte flertal en rolle at spille i det politiske system i Sydafrika. Uden et sådant tilsagn eller en klarere udtalt vilje til gennemgribende reformer er der efter den danske regerings opfattelse ikke udsigt til en frugtbar dialog mellem den sydafrikanske regering og flertallet.

I skærende modsætning til præsident Bothas ønske om en dialog med befolkningsflertallet gennemførte de sydafrikanske myndigheder for få uger siden en omfattende